

รหัสโครงการ : RDG48O0026

ชื่อโครงการ: การศึกษาผลกระทบทางการท่องเที่ยวที่มีต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชนเผ่า

จังหวัดเชียงรายกรณีศึกษา : เปรียบเทียบจังหวัดเชียงรายกับนครคุนหมิง

ชื่อนักวิจัย: รัชสิต เภาแก้ว, ศุภิกา สุภารัตน์, ณัฐรภาณต์ คำใจวุฒิ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย

E-mail Address : SUPIKA_1973@hotmail.com

ระยะเวลาโครงการ: 1 กรกฎาคม 2548 – 30 มิถุนายน 2549

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของชนเผ่าในจังหวัดเชียงราย เพื่อศึกษาความแตกต่างทางวิถีชีวิตของชนเผ่าในจังหวัดเชียงรายของประเทศไทย และมณฑลยูนนานของประเทศจีน เพื่อศึกษาแนวทางที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวชนเผ่าในจังหวัดเชียงรายให้เกิดความยั่งยืนเพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวชนเผ่าของจังหวัดเชียงราย ทราบแนวทางและผลจากการแก้ไขผลกระทบของชนเผ่าในจังหวัดเชียงรายกับนครคุนหมิง และทราบแนวทางการสร้างความร่วมมือเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากผลกระทบจากการท่องเที่ยวชนเผ่าในจังหวัดเชียงรายกับนครคุนหมิง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวน 400 คน และชาวต่างประเทศอีก จำนวน 400 คน ที่มาเที่ยวชนเผ่าจังหวัดเชียงรายในพื้นที่ 4 อำเภอ คือ อำเภอเมืองเชียงราย อำเภอแม่สาย อำเภอแม่จัน และอำเภอแม่ลาว รวมประชากรทั้งสิ้น 800 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามที่นักวิจัยสร้างขึ้นจากข้อมูลของแบบสนทนากลุ่มและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของชนเผ่าในจังหวัดเชียงราย มีทั้งผลดีและผลเสีย ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรมและด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนด้านเศรษฐกิจมีแต่ผลดี

ผลดีด้านสังคม คือ สภาพความเป็นอยู่ของชนเผ่าดีขึ้นมีการสร้างบ้านเรือนขึ้นใหม่ มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆในชีวิตประจำวันมากขึ้น

ผลเสียด้านสังคม คือ ความยากลำบากในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น การกักขังสัตว์เพื่อความสะดวกในการเยี่ยมชมชนเผ่าของนักท่องเที่ยว ส่งผลให้ชนเผ่าบางกลุ่มเปลี่ยนอาชีพหรือวิถีชีวิตการเกษตรเพื่อไปขายของที่ระลึกให้นักท่องเที่ยว เพราะมีรายได้ดี ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดนิสัยเกียจคร้านในการทำงานด้านการเกษตร

การกระทำที่ไม่เหมาะสมต่อชนเผ่า ส่งผลต่อความรู้สึกทางจิตใจของชนเผ่า ทำให้เกิดความรู้สึกต่ำต้อย ความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม

ชนเผ่าบางกลุ่มมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริโภคอาหารไปจากเดิม เช่น การบริโภคอาหารสำเร็จรูป ซึ่งสาเหตุเกิดจากการเลียนแบบพฤติกรรมจากนักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวและไกด์บางกลุ่มนำสารเสพติดไปเสพกัน ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม

ผลดีด้านวัฒนธรรม คือ การอนุรักษ์วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชนเผ่า และโอกาสในการแลกเปลี่ยนและศึกษาวัฒนธรรมระหว่างคนต่างเชื้อชาติกับชนเผ่า

ผลเสียด้านวัฒนธรรม คือ เกิดความขัดแย้ง แข่งขันกันเองในชนเผ่า และวิถีการดำเนินชีวิตของชนเผ่าเปลี่ยนไป เช่น การนับถือผีบรรพบุรุษ เปลี่ยนเป็นการนับถือศาสนาคริสต์ ส่งผลให้พิธีกรรมและความเชื่อบางอย่างสูญหาย การแต่งกายของชนเผ่าเปลี่ยนไป ภาษาชนเผ่ายังคงใช้ในการสื่อสารกันเองในกลุ่มแต่ต้องใช้ภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศบางภาษาสื่อสารกับนักท่องเที่ยว จึงทำให้คำหรือกลุ่มคำบางคำในภาษาชนเผ่าสูญหายไป เปลี่ยนมาใช้ภาษาไทยแทน

ผลดีด้านสิ่งแวดล้อม คือ ชนเผ่ามีการอนุรักษ์น้ำและป่าไม้เพื่อธุรกิจการท่องเที่ยว

ผลเสียด้านสิ่งแวดล้อม คือ การที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปชมแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติก่อให้เกิดปัญหาขยะและความสะอาด

ผลดีด้านเศรษฐกิจ คือ ชนเผ่ามีรายได้เพิ่มขึ้นจากการประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว

จากการศึกษาพบว่า ชนเผ่าในจังหวัดเชียงรายกับนครคุนหมิง มณฑลยูนนานมีวิถีการดำเนินชีวิตคล้ายกัน คือ การประกอบอาชีพทางการเกษตรและประกอบธุรกิจทางการท่องเที่ยวเพื่อเสริมรายได้ ซึ่งการท่องเที่ยวทำให้ชนเผ่ามีโอกาสได้แสดงศิลปวัฒนธรรมของตนเอง ถ่ายทอดแลกเปลี่ยน วัฒนธรรม สร้างปฏิสัมพันธ์ กับนักท่องเที่ยว ทำให้มีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง และสามารถ ถ่ายทอดและเผยแพร่วัฒนธรรมของตนเองให้กับผู้อื่นได้ แต่สิ่งแวดล้อมที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติอาจเสื่อมโทรมลง ซึ่งทั้งจังหวัดเชียงรายและมณฑลยูนนาน ต่างประสบปัญหา เหมือนกัน

แนวทางการสร้างความร่วมมือเพื่อป้องกันและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากผลกระทบทางการท่องเที่ยวชนเผ่าในจังหวัดเชียงรายใช้กลไกของผู้นำชุมชน และการสร้างเครือข่าย เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน สร้างจิตสำนึก ภูมิปัญญาของชนเผ่าและการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมให้กับคนรุ่นใหม่ ส่วนมณฑลยูนนาน ใช้กลไกของภาครัฐโดยมีการออกกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในการปกป้องรักษาวัฒนธรรมของตนเองไว้ หากทั้งจังหวัดเชียงรายและมณฑลยูนนาน นำวิธีการและกลไกที่แตกต่างกันมาประยุกต์ใช้ร่วมกัน อาจส่งผลดียิ่งขึ้นในการป้องกันแก้ไขปัญหาดังกล่าว

แนวทางที่ทำให้การท้องเที่ยวเกิดความยั่งยืน จังหวัดเชียงรายใช้วิธีการให้ความรู้ โดยสถานศึกษาของภาครัฐ สนับสนุนงบประมาณ และจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เหมาะสมในการท้องเที่ยว ส่วนมณฑลยูนนานใช้องค์กรเอกชน สนับสนุนงบประมาณ จัดกิจกรรม ปลุกจิตสำนึกให้ชนเผ่าอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ช่อมแซมบูรณะแหล่งท้องเที่ยว ดังนั้น หากทั้งจังหวัด เชียงรายและมณฑลยูนนาน ได้ร่วมเรียนรู้และนำวิธีการมาปรับใช้ อาจทำให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น

คำหลัก : นักท้องเที่ยว, การท้องเที่ยว, วัฒนธรรมของชนเผ่า, ลักษณะบทบาทและหน้าที่ของชนเผ่า, กิจกรรมและประเพณีทางสังคม, ข้อห้ามและบทลงโทษของชนเผ่า

Project Code : RDG48O0026

Project Title : Tourist Impact on the life style of minority in Chiangrai : Comparison
between Chiangrai and Khonming

Investigators : Rungsit ngaokeaw, Supika Suparat, Nattarakan Comja
Rajamangala University of Technology Lanna Chiang Rai

E-mail Address : SUPIKA_1973@hotmail.com

Project Duration : 1 July 2005 – 30 June 2006

The purpose of this research was to study the impacts of tourism to the ethnic groups' ways of life in Chiangrai, to study the differences of the ethnic groups' ways of life in Chiangrai of Thailand and in Yunnan; the Republic of China, to study the strategies of Chiangrai's sustainable tourism enhancement, to survey the tourists' opinions on Chiangrai's ethnic tourism management, to study the strategies and the solutions of ethnic groups between in Chiangrai province and Khun Ming city, to find out the cooperative strategies of preventing the impacts of ethnic tourism between in Chiangrai and in Khun Ming city. The population was divided into 2 groups as 400 Thai tourists and 400 Foreign tourists. The research areas were 4 districts in Chiangrai: Muang Chiangrai district with many ethnic tourism-based attractions, Mae Sai district with fewer ethnic tourism- based attractions, Mae Chan district with few ethnic tourism- based attractions and Mae Loa district with no ethnic tourism- based attractions. The research instruments drawn from the in-depth interview and focus groups were questionnaires. The statistics used were percentage, mean and standard deviation.

There were both positive and negative impacts to Social, Culture and Environment where as there was only positive impacts in Economic which impacted to the ethnic groups' ways of life in Chiangrai.

Positive impacts in Social was a better ethnic groups' livelihood. There were new modern houses and various of daily facilities

Negative impacts in Social were the difficulty in agriculture such as pets being shut for tourists caused to some ethnic groups changed occupations for selling

The strategies sustainable ethnic tourism based enhanced in Chiangrai were education from the educational places to support the budget in advantage tourism activities. Where as, In Yunnan used the budget from the individual orgaanizations to support the activities, the traditional preservation and restore the ethnic tourism places. Therefore, if Chiangrai and Yunnan use the cooperated strategies, the more sustainable ethnic tourism based will be enhanced.

Keyword : Tourism, The ethnic groups'culture, The ethnic groups'roles and duties; community leadership and family leadership, The ethnic groups'festivals and activities, The ethnic groups'regulations and punishment.